

Vprašanje narodnih manjšin

Dandanes se v Evropi malo govori o narodnih manjšinah, zlasti odkar so bila zaključena pogajanja o raznih mirovnih pogodbah po drugi svetovni vojni. Ta vprašanja, kot vemo, sicer niso bila vsa in dokončno rešena, odrinjena pa so v stran in kdor jih nanovo načeneja, se nekako pregreši zoper mednarodni »bonton« dobrega sosedstva in mirnega sožitja med državami, ali pa bi se ga spričo nevolje, ki jo s tem vzbudi, vsaj lahko polotil tak občutek.

Kaj je vzrok tega pojava, te današnje dozdevne brezbrzičnosti do usode narodnih manjšin? V prvi vrsti je to gotovo reakcija na nacionalistične ekscese, ki so privedli do druge svetovne vojne. In pobesnelim nacionalizmom in rasizmom Evrope, katerih navdihovavec je bil Hitler, so služile prav narodne manjšine kot eno najvažnejših sredstev njihove nasilne politike, služile so jim za pete kolone, kot vzroki in sredstva pritiska in kot povodi za aneksije, osvajanja in vojno. Današnji svet se boji ponovno razvneti te strasti, ki jih je težko pomiriti, ko se enkrat razplamtijo, in ki nujno privedejo do kolektivnih in individualnih tragedij, kot smo videli to v zadnjem času na Južnem Tirolskem. Zato se zdi, da je bolje, ne ponovno načenjati teh vprašanj in ne drezati v stare rane.

Drugi vzrok dozdevne brezbrzičnosti za usodo narodnih manjšin je na Zahodu zavest skupne ogroženosti po sovjetskem komunizmu. Ogrožena zahodna Evropa si v dvajsetih letih po drugi svetovni vojni ni mogla privoščiti medsebojnih preprirov in napetosti zaradi narodnih manjšin (če izvajamo Turčijo in Grčijo, ki pa ju je težko prištevati k resničnemu evropskemu Zahodu). Posamezne države, ki imajo manjšine v drugih zahodnih državah, ki so njihove partnerke v Atlantskem paktu, so se zato zavestno vzdržale vsakih odločnejših intervencij v prid teh svojih manjšin, da bi ne motile odnosov v skupnem zavezništvu. To velja zlasti za Zahodno Nemčijo, ki je povrh še obremenjena s Hitlerjevo dediščino in si ne mara nakopati očitkov novega nacionalizma in ekspanzivnosti, podžigajoč nacionalna čustva v svojih manjšinah.

Tretji vzrok temu pojavu so združevalne težnje v Evropi. Politika Združene Evrope, ki se je konkretizirala v Evropski gospodarski skupnosti, v Skupnem trgu, v EFTA in v drugih oblikah meddržavne povezanosti, je vzbujala upanje, da bodo meddržavne meje postale s časom gola formalnost, samo črte na zemljevidu, ki ne bodo več ovirale življenja ljudi in idej ter materialnih in kulturnih dobrin med evropskimi narodi. Tako bi se lahko začutile narodne manjšine kljub svoji državnopravni pripadnosti k dru-

(Nadaljevanje na 2. strani)

VSEBINA POLITIČNEGA SPORAZUMA

Ob zaključku seje devinsko-nabrežinskega občinskega sveta, o čemer poročamo na 4. strani lista, je novoizvoljeni župan Drago Legiša podal naslednjo izjavo, v kateri je orisal vsebino političnega sporazuma med strankami sredinske levice in Slov. skupnostjo.

»Večina, sestavljena v tem občinskem svetu, je nastala na osnovi sporazuma med strankami občinskih svetovalcev, pripadajočih Krščanski demokraciji, Italijanski socialnodemokratski stranki, Italijanski socialistični stranki in Slovenski skupnosti.

Ta večina šlomi:

1. na splošni politični osnovi, na kateri so nastali sporazumi o levi sredini v državnem merilu, in na te sporazume se sklicuje pri določanju oznake ter usmerjenosti tega sodelovanja;

2. na konvergenci strank leve sredine in Slovenske skupnosti o politiki, ki jo je treba izvajati glede vprašanj slovenske narodne skupine;

3. na upravnem programu za prihodnjih pet let.

Ta odločitev je posledica skupnega sklepa KD, PSDI in PSI, da potrdijo svoj pristanek na politiko leve sredine ter sklepa, da jo nadaljujejo in okrepijo in tako tolmačijo hotenje volivcev, ki so izrekli svojo podporo strankam leve sredine.

Sodelovanje Slovenske skupnosti izhaja iz pristanka, ki ga je ta organizacija demokratičnih Slovencev dala in ga potrjuje politični liniji leve sredine ter iz hotenja, da neposredno prispeva k demokratičnemu reševanju vprašanj slovenske manjšine v skupni obvezi za prispevek k stvarnemu izvajanju načel italijanske ustave, upoštevajoč pri tem obveznosti in akte, ki jih je podpisala vlada.

Sporazum med štirimi političnimi skupinami, ki predpostavlja popolno ideološko samostojnost štirih strank, njihova različna izročila, težnje ter izkušnje, ima zlasti za cilj dosego širšega sodelovanja ljudskih množic pri upravljanju javnih zadev, bolj krepko in odločno akcijo proti gospodarskim privilegijem z npravnostjo in poštenostjo v javnih zadevah, s korektnostjo v upravnih zadevah, z odklanjanjem sleherne nacionalistične skrajnosti, naj se pojavi kjerkoli.

Ta politika mora upoštevati splošno potrebo po ozdravitvi in razvoju gospodarstva v devinsko-nabrežinski občini.

Politika do slovenske manjšine mora predvsem podpirati složno in cmikano sožitje med italijansko in slovensko govorečimi državljani, kar naj se postavi kot temelj za samostojni kulturni in socialni razvoj manjšine. Popolno izvajanje demokratične metode bo osnovni pogoj za prepričano in polno sodelovanje slovensko govorečih državljanov v

življenju republike. Le tako bodo lahko odpravljani razlogi za trenje v notranjem življenju in v mednarodnih odnosih in le tako bo manjšina lahko sodelovala za boljše razumevanje med različnimi izročiloma in omikama.

V tem duhu in teh perspektivah so se KD, PSDI, PSI in Slovenska skupnost obvezale, da bodo temeljito proučile — tudi v komisijah omenjenih štirih političnih skupin — najnujnejša vprašanja, ki zanimajo manjšino in nakazale najprimernejše rešitve, ki jih bodo nato podprle na ustreznih mestih.

Štiri politične skupine se v skupni politično-upravni obvezi strinjajo, da morajo biti zaščitene narodne značilnosti naselij, izvzemši seveda naravno gibanje, izhajajoče iz gospodarskega in socialnega razvoja.

Devinsko-nabrežinski občinski odbor, ki ga podpirajo svetovalci KD, PSDI, PSI in Slovenske skupnosti, jemlje na znanje politični uvod, ki je osnova sporazuma med strankami leve sredine in Slovenske skupnosti ter potrjuje, da je treba priznati čim širšo avtonomijo in socialno funkcijo krajevnih ustanov in v ta namen naglo izboljšati zakon o občinah, pokrajinah ter krajevnih finančah.

Potrjujejo splošno smer politike do manjšine, o kateri govori sporazum med štirimi političnimi silami, poudarja, da je to politiko možno izvajati tudi v občini Devin-Nabrežina.

V Devinu-Nabrežini so v svetu in občini podani pogoji, ki so potrebni, da se podvzame demokratično sodelovanje med Italijani in Slovenci s perspektivami stalnosti.

Večina, ki je ustanovljena v Devinu-Nabrežini, bo strogo omejena na v njej zavezane štiri politične sile, ker so samozadostna ter politično in programsko popolnoma samostojna večina.

Zato — seveda po pravilih demokratične metode — ostaneta izven večine P.L.I. na eni in K.P.I. na drugi strani.

Liberalna stranka zaradi svojega različnega gledanja na cilje in metode politike demokratičnega razvoja in dviganja širokih ljudskih množic ter na pravice slovenske manjšine; komunistična partija zaradi razlik v programih in predvsem ker zavzema močno nasprotno stališče do velikih vprašanj svobode v družbi in državi.

Nova večina se bo vedla do opozicije po načelih demokratične dialektike. Zahtevala bo pravice večine in spoštovala pravice opozicije.

Odbor ne bo vodil diskriminacije med občani, ki so v okviru zakona vsi enaki pri uživanju svojih pravic ter izpolnjevanju dolžnosti, ki iz njih izhajajo, neglede na njihove socialne in kulturne razlike.

RADIO TRST A

♦ **NEDELJA**, 14. februarja, ob 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Cvetice v slovenski pesmi; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Winnetou«, (Karl May), za radio dramatiziral Joško Lukeš; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi 14.30 Sedem dni v svetu; 15.00 Znani pevci: Nat King Cole; 15.30 »Cloveško življenje«, radijska drama Mauricea Picarda, prevedla Nada Konjedić. Igrajo člani Radijskega odra, režira Jože Peterlin; 18.30 Kino, včeraj in danes — pripravil Sergij Vesel; 20.30 Iz slovenske folklorne »Pratika za drugo polovico februarja«, pripravil Niko Kuret; 21.00 Vabilo na ples; 22.10 Klasična simfonija.

♦ **PONEDELJEK**, 15. februarja, ob 12.15 Iz slovenske folklorne »Pratika za drugo polovico februarja«, 17.20 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu, pripravil Ivan Artač; 18.30 Koncertisti naše dežele; Pieretta Tamanini-Daceva; 18.45 Trobentač Bunny Barigan; 19.15 Plošče za vas; 18. quiz oddaja; 20.35 Hans Werner Henze: Boulevard - Solitude, opera v sedmih slikah.

♦ **TOREK**, 16. februarja, ob 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 17.20 Italijansčina po radiu; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Radijska univerza: Tone Penko: Kraška flora; »Jesenček«; 20.35 Kulturni odmevi — dejstva in ljudje v deželi; 22.00 Slovenske novele 19. stoletja; »Hinko Dolenc: »Fi donc, maman, le baron«; 22.20 Solistični instrumenti v času od 17. do 19. stoletja.

♦ **SREDA**, 17. februarja, ob 11.35 Radio za šole (za I. stopnjo ljudskih šol); 12.15 V Trstu pred sto leti; 13.30 Prijetna srečanja, izbor motivov in izvajavcev; 17.25 Radio za šole (za I. stopnjo ljudskih šol); 18.30 Iz programske glasbe, pripravil Gojmir Demšar; 19.15 Higiena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 20.35 Simfonični koncert orkestra »Alessandro Scarlatti«, Italijanska Radiotelevizija iz Neaplja. V odmoru (približno ob 21.30) Knjižne novosti: Martin Jevnikar: »Zbrano delo Cirila Kosmačar«.

♦ **CETRTEK**, 17. februarja, ob 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danilo Lovrečič; 17.20 Italijansčina po radiu; 17.35 Iz albuma lahke glasbe, pripravila Susy Rim; 18.30 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 19.15 Poglavja iz zgodovine slovenske književnosti: Vinko Beličič: »Pravda za slovenski črkopis«; 20.35 »Brigadir«, igra v petih dej. D. I. Fonvizina, prevedel Filibert Benedetič. Igra R.O., režira Jože Peterlin.

♦ **PETEK**, 19. februarja, ob 11.35 Radio za šole (za II. stopnjo ljudskih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami; 17.25 Radio za šole (za II. stopnjo ljudskih šol); 18.30 Slovenski solisti: Pianist Aci Bertonec; 19.15 Odporniško gibanje v italijanskem pripovedništvu: Giorgio Pullini: »Rezistenca kot ozadje«; 20.30 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe. V odmoru (približno ob 21.30) Obletnica meseca: Rado Bednarik: »Raziskovavec Sven Hedin, ob stoletnici rojstva«.

♦ **SOBOTA**, 20. februarja, ob 11.45: Naš juke-box; 12.15 Kulturni odmevi - dejstvo in ljudje v deželi; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 17.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine; 17.20 Drugi vatikanski koncil. Poročila in komentarji; 17.30 Pisani balončki; radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 19.15 Družinski obzorik. Urednik Ivan Theuershuh; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Jakob Gallus-Petelin« iz Celovca, vodi Francé Cigan; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo: Danilo Lovrečič; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

14. februarja, *nedelja*: Valentin, Tina
15. februarja, *ponedeljek*: Jordan, Faustin
16. februarja, *torek*: Danilo, Ljubo
17. februarja, *sreda*: Silvin, Daromir
18. februarja, *četrtak*: Dragoslava, Smiljan
19. februarja, *petek*: Miro, Rado
20. februarja, *sobota*: Leon, Levka

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Položaj v Kongu

V zasedi, ki so jo postavili kongovski uporniki v ponedeljek okrog 100 kilometrov od mesta Paulis, sta bila dva bela najemnika ubita, osem pa je bilo ranjenih. Najemniki so pripadali koloni kongovske vladne vojske, ki je odšla v soboto iz Stanleyville, da bi zasedla kongovsko-sudansko mejo in preprečila pošiljanje pomoči iz Sudana upornikom. Po nekaterih vesteh je bilo ubitih v tisti zasedi tudi osem kongovskih vojakov. Iz istih virov poročajo, da zadevajo sile kongovske državne vojske od sobote na vedno večji odpor s strani dobro oboroženih upornikov.

V koloni, ki ji zašla v zasedo, je bilo 100 belih najemnikov in 600 Kongovcev. Že prej je poveljstvo kolone javilo, da je ta zaplenila upornikom sovjetsko, češko in kitajsko orožje, kar bi dokazovalo odkrito poseganje vzhodnega bloka in Kitajske v kongovske notranje spore.

V splošnem se zdi, da je Combe zadnji čas še nekoliko utrdil svoj notranjepolitični položaj. Zadnje dni je uspešno zaključil tudi dolga pogajanja z Belgijo glede raznih gospodarskih vprašanj. Sporazum je bil že podpisan. Uporniški voditelji, zlasti Gbenya in Soumaliot, pa zadnje čase veliko govorijo o pomirjenju in o enotni nacionalni vladi, kar zveni prav zapeljivo. Postavljajo le ta pogoj, da mora Combe izginiti in z njim beli najemniki, ki so hrbenica njegove vojske (glede na to, da ta še ne obvlada metod modernega vojskovanja). Jasno pa je, da je to le taktika, ker bi potem postali oni praktično gospodarji položaja v Kongu. Vprašanje je, če bodo zahodne sile na to pristale, čeprav si zelo žele, da bi v Kongu končno prišlo do miru, zlasti tudi v interesu tamkajšnjega prebivalstva, ki se vedno bolj pogreza v stisko in barbarstvo, ponekod pa vladajo celo lakota, ker ljudje zaradi spopadov med plemeni in zaradi državljanske vojne ne morejo v redu obdelovati svojih polj. Poljedelstvo pa je zaenkrat še edina gospodarska panoga, od katere živi Kongo.

Combejev padeč bi verjetno le še pove-

čal zmedo v Kongu, ker bi s tem izginil s pozorišča edini kongovski politik, ki ima nekaj državniške izobrazbe in ki ve, kaj hoče, čeprav se mnogim afriškim državnikom zdi premalo »afriški«, ker se ni brez-pogojno pridružil politiki tiste večinske skupine afriških držav, ki ji nakazuje smer in ji dajeta ton Ben Bela in Nkrumah. Toda tudi ti politiki bodo morali končno sprevideti, da razvoj Afrike ni možen brez mirnega in konstruktivnega sodelovanja z Zahodom, ki edini lahko nudi Afriki potrebne kapitale, stroje in izkušnje. Afričani so še vedno kot obsedeni od strahu pred »kolonialisti«, boje se, da bi ob takem obširnejšem sodelovanju spet izgubili svojo neodvisnost. Zahod bi moral seveda vse storiti, da bi pregal to njihovo nezaupanje in si zaslužil trajno zaupanje. Vprašanje pa je, če je na Zahodu dovolj modrih politikov, ki bi se tega zavedali in ki so dovolj nesebični, da bi bili pripravljeni nuditi afriškim ljudstvom pomoč, ne da bi skušali to izkoristiti.

Vprašanje narodnih manjšin

(Nadaljevanje s 1. strani)

gi državi vendarle tesno povezane z matičnim narodom, v okviru Združene Evrope, pojmovane kot organska celota, kot nekaj skupni evropski državni narod, neglede na jezike in državne organizacije.

Poleg tega je treba tudi upoštevati, da so nekatere države precej liberalno rešile manjšinska vprašanja, vsaj tako, da ni mogoče več govoriti o takem preganjanju manjšin, kakor n. pr. pred vojno ravno pri nas na Primorskem. Tudi to je vprašanje narodnih manjšin vzelo značaj akutnosti.

Tako so danes vprašanja narodnih manjšin dozdnevno malo važna spričo mnogih veliko nevarnejših problemov, ki vežejo pozornost odgovornih politikov. Vendar pa bi se mogoče, če bi mislili, da so ta vprašanja s tem dokončno izgubila na svojem pomenu. Zavedati se je treba, da je možno graditi resnično Združeno Evropo samo na narodih, ne pa zgolj na vladah in državah. Samo če bo zgrajena na narodih, bo trdna in bo prešla v zavest evropskih ljudi ter si bo pridobila njihova srca. Taka iskreno občutena Združena Evropa pa ni možna, dokler vse države, ki se povezujejo vanjo ali stremijo po tem, ne bodo pravično rešile svojih manjšinskih vprašanj in dokler bodo o tem slepomišle ter izkoriščale sedanje zatišje v tem pogledu samo za to, da manjšine čimprej in čimbolj mirno asimilirajo.

Tudi v današnji Združeni Evropi Skupnega trga bodo ostale nevarne, čeprav skrite razpoke, če teh šest držav ne bo rešilo manjšinskih vprašanj, kakor se spodobi in kakor bi zahteval duh Združene Evrope. Taki problemi obstajajo v Franciji, Italiji, v Nemčiji in v Belgiji, v tej ali oni obliki; povsod so še možni vzbuhi nacionalnih strasti in tudi upravičenih pritožb zaradi ravnanja z manjšinami. Bolje bi bilo, da bi se vlade ne delale v tem pogledu gluhe in da bi iz iskrene privrženosti evropski ideji dovolile manjšinam na svojem ozemlju široke avtonomije ter spoštovale tudi njihovo etnično ozemlje, da bi tako zares enkrat za vselej odpravile vse razloge za nezadovoljnost, sovraštvo in zamere med narodi.

Slovenska mladina sledi Prešernu

Tudi letos so pripravile šole na Tržaškem prirske interne proslave za obletnico smrti največjega slovenskega pesnika, Francea Prešerna. Posebno prirska proslava je bila v ponedeljek v šoli na Opčinah, kjer so otroci na skupnem nastopu recitali najlepše Prešernove pesmi.

Prešernovo smrtno obletnico pa so počastila tudi nekatere prosvetna društva s predavanji in akademijami. To je znak, da ima tudi današnji rod smisel za lepoto in vsebino poezije tega genialnega slovenskega pesnika in da mu sledi v njegovi ljubezni do slovenstva. Dokler nam bo Prešeren v tem za vzgled, se ni bati, da bi začeli omahovati v svoji zvestobi slovenstvu.

Lepo je, da se zlasti mladina že v nežnih letih seznani s Prešernovim pojmovanjem slovenstva in se uči od njega ljubezni do svojega naroda.

Za pomoč bolni 14-letni Aniti (glej zadnjo številko N. P.) darujejo: D. G. iz Štmarja 2000 lir, A.A.Z. iz Trsta 10.000 lir.

PRED USODNIMI DOGODKI

Zadnji teden svet tesnobno sledi dogajanju v Vietnamu, ki je postal glavno in akutno žarišče vojne nevarnosti. Izzivalnim napadom gverilcev Vietkonga na ameriška letališča v Južnem Vietnamu so sledile povračilne letalske akcije Američanov proti oporiščem v Severnem Vietnamu. To je spet sprožilo masovne demonstracije v komunističnih prestolnicah, zlasti v Pekingu in Moskvi. Mednarodna napetost se je povečala. Poslabšalo se je razmerje med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami, čeprav še ni kritično. Svet se sprašuje, kaj pomeni Kosiginov obisk v Hanoju in Pekingu. Se bo Moskva odkrito postavila za Severni Vietnam in za Peking? To bi pomenilo oster preobrat sovjetske politike na tamkajšnjem področju. Odločilnega pomena za nadaljnji razvoj dogodkov v južnovzhodni Aziji bo vsekakor zadržanje Severnega Vietnama. Ali je Severni Vietnam pripravljen preprečiti, da se izrodi vojna v Vietnamu v veliko in morda v svetovno vojno? Zdi se, da ne.

Spricho ameriških letalskih napadov na severnovietnamska oporišča je severnovietnamska vlada reagirala s tem, da je ukazala gverilcem Vietkonga v Južnem Vietnamu, naj napadajo ameriška in južnovietnamska oporišča, kolikor le morejo, in naj prizadenejo ameriškim in južnovietnamskim silam čimveč škode. Zaradi tega se je aktivnost komunističnih gverilcev v zadnjih dneh močno povečala. V noči od srede na četrtek so gverilci z razstrelivom uničili manjšo ameriško kasarno v kraju Qui Nhon na obali, približno 400 km od Saigona. V kasarni, štirinadstropni betonski zgradbi, je bilo nastanjenih 55 ali 56 ameriških vojakov. Kakih deset vojakov v hipu atentata ni bilo v poslopju. Ubitih je bilo verjetno 31 vojakov, vendar do hipa, ko to pišemo, še niso našli vseh trupel pod razvalinami kasarne, ki je bila popolnoma uničena. Ranjenih je bilo 14 vojakov. Blizu razvalin so našli raztrgani trupli dveh komunističnih gverilcev, verjetno istih, ki sta nastavila bombe.

Qui Nhon je preskrbovalno središče za južnovietnamske sile, ki nastopajo proti gverilcem.

Gverilci so silovito zaostri tudi svoje nastope proti vladnim silam. Sebe v sredo zvečer se je zvedelo, da so iz zased in z odprtimi napadi v pokrajini Binh Dinh, 500 km severovzhodno od Saigona, popolnoma uničili dve vladni stotniji, enemu bataljonu vladnih čet pa so zadali take izgube, da ga je tudi smatrati za razbitega. Skupne izgube na mrtvih, ranjenih in pogrešanih, ki so jih pretrpeli Južnovietnamci, znašajo okrog tisoč mož. Dokončne številke izgub bodo znane šele potem, ko bodo redki preostali prispeli v oporišča vladnih čet. Poročajo, da so med preživeli tudi štirje Amerikanci. To je verjetno najhujši poraz, kar so jih doživele vladne čete od začetka gverilske vojne v Južnem Vietnamu. Neko drugo enoto je rešil uničenja samo pravočasni poseg letalstva.

Vse kaže, da južnovietnamske vladne sile nimajo prave bojne morale, kar tudi ni nič čudnega glede na neprestane vladne krize in idejno zmedo, ki vlada v vodilnih južnovietnamskih krogih. V Saigonu si sledijo

državni udari in vladne krize na tekočem traku in Američani so — kot kaže — spricho tega kaosa popolnoma brez moči. Edina sila, ki še drži pokonci trblo južnovietnamsko zgradbo, je ameriška vojska, ki predstavlja hrbtnico južnovietnamskega odpora. Zato komunistične države tudi tako odločno zahtevajo umik ameriških čet iz Južnega Vietnama. Seveda bi v tem primeru nastala praznina, ki bi jo v hipu zalila komunistična sila. Zato je malo verjetno, da bi Američani kdaj pristali na to, saj bi to pomenilo velikansko izgubo za njihov ugled v vsej južnovzhodni Aziji in na vsem svetu.

Verjetno bodo odgovorili še s hujšimi povračilnimi napadi na Severni Vietnam. To daje sklepati tudi dejstvo, da je predsednik Johnson še isto noč, ko so prispele novice o atentatu na ameriško kasarno v Qui Nhonu, takoj sklical Nacionalni varnostni svet. Seje so se udeležili poleg njegovega in obrambnega ministra vsi najvišji vojaški poveljniki, vojaški in politični svetovavci in strokovnjaki, ki so na razpolago Johnsonu. Seja je trajala skoraj dve uri in po njej niso objavili nobenega uradnega poročila. O tem, kaj so sklenili, pa bo svet najbrž v najkrajšem času obveščen iz poročil iz Vietnama. Vendar pa tudi poročajo, da vlada v Washingtonu precejšnja tesnoba, ker ameriška vlada še nima jasnih idej o tem, kaj naj stori. A'i naj odredi masovno in trajno bombardiranje severnovietnamskih oporišč, kot svetujejo nekateri vojaški strokovnjaki, češ da so posamezna omejena bombardiranja v bistvu neučinkovita, ali naj sprejme kakšne druge

ukrepe? Izbira ni velika. Proti bombardiranjem pa ne le da silovito demonstrirajo v Pekingu, Moskvi in drugod v komunističnem svetu, ampak je slišati proteste celo v Združenih državah samih. Vsi zahtevajo »politično rešitev«. Toda kakšno?

Vsaka »politična« rešitev bi pomenila sporazum s Severnim Vietnamom, ta pa ne bo sklenil nobenega sporazuma, ki bi ne pomenil ameriške kapitulacije in umika iz Južnega Vietnama. Verjetno je, da se bodo Združene države zato rajši odločile za nadaljevanje boja in za večjo uporabo ameriških sil. To pa bi seveda lahko privedlo do odkrite vojne s Severnim Vietnamom, kar bi še ne bilo najhujše, in do intervencije Kitajske, kar bi bilo hujše. Kitajska se hitro pripravlja za tako intervencijo. Njen potencial na vojaški sili je neizčrpen, kolikoli pa sta vredni kitajska oborožitev in vojaška morala, pa ni mogoče reči. Vsekakor bi to ne bila več »omejena vojna« v pravem smislu besede, ampak spopad med dvema ogromnima državama, ki štejeta skupaj okrog 900 milijonov ljudi, skoraj tretjino človeštva, ne računajoč na to, da lahko v spopad posežejo tudi druge sile.

Zato mora predsednik Johnson res dobro premisliti, kaj bo storil, posebno tudi glede na dejstvo, da je bil zadnji čas ruski ministrski predsednik Kosigin na dolgem obisku v Hanoju in da je na poti tja in nazaj imel priložnost, da se je pogovoril tudi s kitajskimi voditelji. Vsekakor se zdi izključeno dejstvo, da bodo Združene države izobesile belo zastavo spricho teh nevarnosti. V igro so zastavile preveč svojega ugleda in tisto, za kar gre, se jim zdi prevažno. Zato bodo dogodki, ki bodo sledili, dramatični in usodni.

Življenje v vatikanski državi

Zdaj obhajajo obletnico Lateranskih dogovorov med Italijo in Sveto stolico, ki so bili sklenjeni 11. februarja 1929. Na podlagi tistih dogovorov je nastala tudi najmanjša suverena država na svetu — Vatikan, ki obsega baziliko sv. Petra s trgom pred njo, vatikanske palače in vrtove. Površina te papeške države meri komaj 0,44 kvadratnega kilometra. Prebivalcev pa ima okrog 1000. Državljanji so po večini osebe duhovnega in redovnega stanu. Približno 550 jih ima pravo vatikansko državljanstvo, ostali so pa takoimenovani »rezidentni državljani«. Med te spadajo matre, sestre in uslužbenci visokih prelatov, katerim gospodinijo. Poleg teh pa živi v vatikanski državi še kakih 30 družin, ki imajo po pet do šest oseb. Število pravih laičnih državljanov znaša torej okrog 180 oseb, med temi jih je 70 ženskega spola.

Tem družinam upravnikov, muzejskih uradnikov, uslužbencev velike vatikanske tiskarne in drugim se godi razmeroma zelo dobro. Stanarine ne plačujejo prav tako tudi ne vode, radia in telefona. Plače imajo približno dvakrat tolikšne kot enaki uslužbenci v italijanski republiki. Družinske dotacije za ženo znašajo mesečno 12.500 »r, za otroke po 10 tisoč; če pa študirajo, pa 15 tisoč lir na mesec.

Imajo pa še druge ugodnosti. Vatikanski državljani, rezidentni in vsi drugi, ki imajo delo v vatikanski državi, vsega skupaj 2500 oseb, se smejo s posebnimi izkaznicami po-

suzevati ogromne veleblagovnice, kjer jim je vse na razpolago; od živil do obleke in zdravil, po najnižjih cenah. Najboljša govedina stane n. pr. 2000 lir (ki'ogram, kar je eno tretjino manj kot v rimskih mesnicah). Še manj stane vsakovrstno blago, n. pr. cigarete, ki se uvaža od zunaj brez vsake carine. Obleka je pa več kot polovico cenejša kot zunaj vatikanskega obzidja. Papeški orožniki imajo precej dela, ker morajo paziti, da se med kupovalce ne vrinejo tudi tuji državljani.

Kdor živi v novi vatikanski državi, ima torej precej privilegijev. Za nekatere je nerodno le to, da morajo biti po enajstih zvečer že v državi. Po tej uri jim odpre vrata švicarska straža le, če imajo posebno dovoljenje. Vsi pa živijo kot ena družina. Obstojajo tudi vatikanske ječe, a to so le tri ugodno urejene sobe s hotelsko hrano. Po večini so prazne. Lani se je dogodilo, da so imeli zaprtega nekega cerkvenega tatu. Ko mu je potekala kazen, je vložil prošnjo na papeža, naj ga še prdržijo v zaporu, ker se mu ni še nikoli tako dobro godilo.

Papež sprejme vsako leto eikrat v posebni avdijenci vse svoje laične državljane. Z vsakim posebej se razgovarja, ker vse osebo pozna. Nič čudnega torej ni, če nobeden izmed vatikanskih državljanov noče menjati svojega državljanstva in da bi še na tisoče drugih rado živelo v vatikanski državi, ki je nastala pred 36 leti.

Tržaškega

Drago Legiša - novi župan v Nabrežini

V ponedeljek je devinsko-nabrežinski občinski svet na izredni seji izvolil novega župana in novi odbor. Na osnovi sporazuma med strankami sredinske leve in Slov. skupnostjo je bil za župana izvoljen predstavnik Slov. Skupnosti Drago Legiša, upravni odbor pa sestavljajo Josip Terčon (Slov. skupnost), Corberi in Bandini (KD) in Fabris (socialdemokrat).

Pred volitvami župana so predstavniki vseh političnih skupin obrazložili stališča strank do doseženega sporazuma o sestavi odbora in o pomenu zlasti njegove politične in upravne vsebine. Pozitivno so sporazum ocenili predstavniki KD, socialdemokratov, socialistov in Slov. skupnosti. Premišljen in tehten govor je imel socialistični predstavnik Caldi, katerega vsebino bomo zaradi pomanjkanja prostora objavili v eni prihodnjih števil. Proti sporazumu pa se je izjavil predstavnik KPI.

Močan vtis govora dr. Floridana

Tisti pa, ki je dal ton tej svečani seji, kateri je prisostvovalo veliko število občanov, je bil predstavnik Slov. skupnosti svetovalec dr. Egon Floridan. Slovenski svetovalec je v govorniško in vsebinsko odlično zasnovanem govoru najprej odločno zavrnj trditve predstavnika KPI, ki je samo svoji stranki pripisoval zasluge za dosedanje uspehe občinske uprave. »Vsakomur je znano, da je Slov. skupnost v vseh dosedanjih 20 letih občinskega upravljanja nosila veliko in tudi odločilno breme. Če so bili torej kakšni uspehi, ima pri tem veliko zaslug tudi in predvsem Slov. skupnost.« Slov. skupnost — je nadaljeval govornik — je smatrala za potrebno in politično oportuno sprejeti dialog s strankami sredinske leve, ker noče, da bi glasovi njenih volivcev ostali nekje »zamrznjeni«, temveč da bi bili čimbolj koristno uporabljeni. Skrajni čas je, da se Slovenci v Italiji prenehamo zadovoljevati s frazami in obljubami ter da tudi sami pristopimo k resnemu delu za rešitev in ureditev številnih odprtih manjšinskih vprašanj. Slov. skupnost je sprejela sodelovanje z vladnimi strankami, ker se je prepričala, da obstajajo danes pogoji, ki dovoljujejo, da se nekaj stvarnega doseže v korist slovenske manjšine. Dosedanje sodelovanje Slovenske skupnosti s KPI v devinsko-nabrežinski občini ni — kot se more vsakdo prepričati — zastavilo raznarodovalnega in asimilacijskega procesa na škodo slovenskega življa. Zaradi tega je bila Slov. skupnost ne samo upravičena, temveč celo dolžna pristopiti k pogajanju s strankami sredinske leve, da poskusi, ali je po tej poti možno prekiniti omenjeni Slovencem škodljivi razvoj. Nekateri »modrijani« — je nadaljeval dr. Floridan — prerokujejo, da bo Slov. skupnost zaradi sedanje svoje odločitve zgubila zaupanje mnogih svojih volivcev. Kakšna bo bodočnost, nihče ne more za gotovo vedeti, vendar je takšne »modrijane« treba opozoriti, kako je nevarno biti preroki v politiki; to velja za vsakogar, tudi za KPI. Slov. skupnost pa gre predvsem za to, da se zakonito temelji slovenske bodočnosti.

»Novi politični poskus Slov. skupnosti — je še nadaljeval govornik — so odobrili vsi njeni pristojni organi in smo lahko prepričani, da ga odobravajo tudi vsi njeni volivci.«

Potem je dr. Floridan zaključil z izjavo, da bodo svetovalci Slov. skupnosti glasovali v smislu doseženega sporazuma s sredinsko levico.

Njegov govor je naredil na vse prisotne močan vtis. Sledile so volitve župana in odbornikov.

Županov govor

Novoizvoljeni župan Drago Legiša (Slov. skup.) je imel po izvolitvi naslednji govor, v katerem je nakazal idejne smernice nove občinske uprave:

Spoštovani svetovalci, spoštovani kolegi!

Dovolite, da se vam najprej pristočno zahvalim za zaupanje, ki ste mi ga izkazali s tem, da ste me izvolili na to odgovorno in težavno mesto. Upam, da mi boste verjeli, če vam povem, da sem dolgo premišljal, preden sem sprejel kandidaturu za župana v naši občini, kandidaturu, ki jo je predlagala Slovenska skupnost in so jo stranke sredinske leve sprejele ter odobrile.

Dolgo in resno sem premišljeval predvsem zato, ker se zavedam velike odgovornosti, ki jo s tem prevzemam, in hkrati zaradi bojznosti, da ne bom kos odgovornim nalogam, ki jih danes terja funkcija župana v devinsko-nabrežinski občini. Mnogi od prisotnih svetovalcev bi namreč prav gotovo bolje od mene mogli izvrševati dolžnosti in pravice, ki ste mi jih vi — spoštovani svetovalci — v tem trenutku naložili.

Ce sem po temeljitem premisleku končno vendarle pristal na to kandidaturu, sta v odločilni meri pripomogla dva činitelja: 1. globoko prepričanje, da je večina, kakršna je nastala na osnovi sporazuma med strankami sredinske leve in Slov. Skupnostjo in o kateri je bilo govora med prejšnjimi glasovalnimi izjavami, popolnoma v skladu s koristmi vsega prebivalstva v naši občini in da je ta večina obenem edina stvarna ter tvorna alternativa, katera izhaja iz rezultatov upravnih volitev z dne 22. novembra.

Drugi činitelj pa je prepričanje, da bom pri izpolnjevanju svojih dolžnosti in izvrševanju svojega dela lahko računal na vsestransko pomoč in sodelovanje vseh skupin, ki tvorijo večino v občinskem svetu, in zlasti na vsestransko sodelovanje vseh članov upravnega odbora.

Takšna uprava, kakršno danes volimo, pa bo lahko učinkovito delovala v korist vseh občanov, če bo vedno imela pred očmi glavne cilje, zaradi katerih je bila zamišljena, in se strogo ter dosledno ravnala po načelih, ki jih vsebuje njen splošni politični in upravni program.

Devinsko-nabrežinska občina je bila doslej večkrat prizorišče ostrih političnih in zlasti narodnih bojev, ki so imeli vedno svoj odmev tudi v tej dvorani. Sporazum med strankami levega centra in Slov. skupnostjo ima za svoj glavni in vrhovni cilj omogočiti mirno sožitje med obema tu živečima narodno-

stima ter omogočiti medsebojno spoštovanje in plodno sodelovanje.

Slovensko prebivalstvo občine naj bo prepričano, da od nove občinske uprave lahko pričakuje samo pomoč v svojem prizadevanju, da se rešijo in pravično uredijo vprašanja, ki ga tarejo in ki se tičejo njegovega jezikovnega, kulturnega in splošno družbenega razvoja.

Italijansko prebivalstvo pa je tudi lahko prepričano, da bo nova občinska uprava delovala v skladu z zahtevami, ki jih postavlja sedanji demokratični razvoj države in družbe.

Vsemu prebivalstvu devinsko-nabrežinske občine pa povemo, da se bomo skušali pri svojem delu strogo ravnati po načelih in kriterijih, ki jih zahteva sedanja naglo razvijajoča se doba. Ti kriteriji so med drugim: nepristranost pri obravnavanju upravnih problemov, ekspeditivnost pri njihovem reševanju, poudarjen socialni čut in temu primerno ravnanje pri reševanju problemov, ki posredno ali neposredno zadevajo zlasti delovno ljudstvo.

Spoštovani svetovalci, spoštovani kolegi!

Preden zaključim, mi dovolite, da se s hvalečnostjo spomnim vseh tistih, ki so pred menoj zavzemali to mesto, in vsem izrečem svoje priznanje ter zahvalo, ker sem prepričan, da so izvrševanju svojih nalog posvečali vse svoje sile in doprinali pri tem velike žrtve. Dovolite mi nadalje, da se spomnim tudi vseh dosedanjih odbornikov in svetovalcev, saj so se vsi — brez izjeme — nesebično prizadevali za dobrobit vseh naših občanov.

S prepričanjem, da boste vsi, pa naj pri-

(Nadaljevanje na 9. strani)

Beneška Slovenija

Speter:

SMRTNA NESREČA

V nedeljo ponoči se je pri prvih hišah v Spetru pripetila huda nesreča. Na motornem kolesu sta se peljala iz središča trga proti mostu sv. Kvirina Adolf Mulič, star 41 let in zadaj 27-letni Anton Borghese. Oba sta kmetovalca in doma iz Brnasa. Na ravni cesti, brez ovinkov, je nenadoma privozil nasproti in po levi strani avto »1100« s štirimi potniki. Trčenje je bilo neizogibno in usodopolno. Potnikom v avtu se ni pripetilo nič hudega. Izkupila sta jo pa oba motociklista, katera so vsa pobita pripekljali v čedajsko bolnišnico. Borghese, ki je sedel zadaj, ni tako hudo ranjen in bo ozdravel v par tednih. Pri Muliču so pa zdravniki ugotovili notranje krvavenje, kar je imele za posledico, da je v ponedeljek izdihnil. Smrt še mladega moža, ki je bil splošno priljubljen, je zbudila v vsej soski globoko obžalovanje.

Tavorjana:

JE MARMOR ALI NI?

Predgričevje beneško-slovenskih krajev je sestavljeno iz peščenjakovih in apnenčastih plasti. Trd apnenčast kamen, podoben marmorju, se nahaja tudi ob Ivanacu in pod Kraguenco. Prav zato se je tudi razvila v Tavorjani ob Bistrici stara kamnoseška obrt. Na žalost pa tudi ta danes že propada.

Pripomogel je temu udarcu še uradni konjiček. Finančna oblast v Vidmu se je začela zanimati, ali se sme prištevati tavorjanski kamen med žlahtne marmorje

RAZLASTITVENI CLEN OSTANE!

V četrtek ponoči je goriški občinski svet izglasoval, da ostanejo v veljavi vsi urbanistični načrti, katere je županstvo sprejelo na podlagi čl. 167 za gradnje. S pomočjo glasov novofašistov so demokršćanski svetovavci zavrnila tudi 146 od 151 vložitelj prizivov podturenskih in štandrežskih zemljiških obdelovalcev proti razlastitvenemu zakonu. Za načrt je glasovalo 23 demokršćanskih in misinskih svetovavcev. Enega so morali pripeljati ce'lo iz bolnišnice k glasovanju, dočim so svetovavcu Madrizu lastni demokršćanski somišljeniki ovirali poseg v debato, ker on nastopa z vso silo proti nevarnosti razlastitve najbolj plodne goriške zemlje. Vse ostale skupine so se uprle urbanističnemu načrtu; slovenski, komunistični in socialistični zastopniki so ob glasovanju zapustili sejno dvorano. Gotove italijanske skupine v občini so nastopale proti, vsaka iz svojih razlogov.

Vs govorniki, ki so se upirali načrtu večine, da se mora mesto širiti na štandreške njive, so pa premalo upoštevali, ali pa sploh ne, da tu ne gre zgolj za kako gospodarsko načrtovanje, ampak tudi za načrtno uničevanje slovenskega življa okoli Gorice. Zato podpirajo mislini take predloge goriških demokristjanov. Druge italijanske stranke, ki tudi love slovenske glasove, se pa upirajo večinski stranki le s svojih političnih stališč, posebno z ozirom na bližnje volitve. Propadanje kmečkega gospodarstva jih le malo briga, še manj pa spreminjanje etnične podobe od Slovencev naseljene zemlje.

- Kanalska dolina

ali med kamene navadne vrste. Purometni davek za marmor je namreč nižji in v tej izmeri so ga naši kamnoseki tudi plačevali. Če bo pa obveljalo, da naš kamen ni marmorne vrste, bodo morali naši obrtniki plačevati po štiri odstotke prometnega davka, kar jih bo pri njih skromnem zaslužku precej prizadelo.

Kamnoseki so vložili protest in upajo, da bodo dosegli preko sindikalnih organizacij na pristojnem mestu v Rimu znižanje davka. Bi'lo bi tudi bolj pošteno, če bi ta davek sploh ukinili, ker pravijo, da je potreba pomagati našim gospodarsko zaostalim krajem. Deželni zastopnikom se tukaj nudi priložnost, da pomagajo ljudem.

Cedad:

STARI SEJMI — SMRT

V mesecu februarju praznujejo v Čedadu kar vsako nedeljo farni praznik. Zavetniki različnih cerkva v središču in v predmestnih četrtih so zapisani v koledarju povečini v tem mesecu; to so svečnica, sv. Blaž, sv. Apolonij in sv. Valentin. Letos je na teh farnih sejmih prav živahno. Seveda, nekoč so se bolj drenjali ob mnogih stojnicah tudi ljudje iz naših vasi, ki so si po stari navadi prihranili denar za makupe prav ob teh sejmih.

Pred dnevi je umrla v Čedadu 97-letna vdova Tereza Martinič, ki je bila najstarejša ženska v vsej občini. Doma je bila iz Sovodenj ob Aborni. V tej dolini žive trdni in grčavi ljudje, ki čakajo kljub trdemu življenju visoko starost. Tudi trije bratje pokojne Tereze so doživeli vsak preko deset kržev.

Rupa:

OBILO SREČE!

V soboto dopoldne smo imeli v naši farni cerkvi poroko, ki ni bila na zunaj nič drugačna kot so običajne. Za vaščane, stare in še bolj mlade je pa pomenila važen in razveseljujiv dogodek, ker je stopil na novo življenjsko pot eden izmed naših v javnosti najbolj delavnih mladih mož, Durček Božidar. Za življenjsko družico si je izbral gospodično Anico Kutin, ki je doma iz Drežnice.

Zenin Darko je znan tudi kot pobudnik petja v našem kraju. Zato se mu je pevski zbor oddolžil pri maši in poročnih obredih, katere je opravil č. g. župnik Butkovič, s prav lepim petjem. Poleg delovanja pri pevskih zboreh, se naš Darko vsestransko udeležuje; tudi pero mu gladko teče. Prepričani smo, da ga zakonski stan ne bo toliko obremenil, da bi se umaknil zgolj v družinsko udobnost, ampak da se bo njegova roka in sposobnost pokazala tudi drugod kakor se je doslej.

Vsi prijatelji in znanci želijo novemu paru obilo sreče. Čestitkam svojemu zvestemu sotrudniku se pridružuje tudi naš list.

Kakor slišimo, bo vzgled Darka in njegove soproge opogumil tudi še nekaj drugih domačih parov, da si bodo obljubili večno zvestobo. Bog daj srečo!

KMEČKI ZBOR

Danes teden so se zbraji štandreški kmečki posestniki na že 15. letni občni zbor združenja neposrednih obdelovalcev. Gospodarji so obravnavali tekoče zadeve in lanske društveno delovanje, ki je bilo precej živahno. Kajpak pri take vrste društvu ne gre za kake zunanje nastope, ampak bolj za vzajemno pomoč med kmetovalci. Na razpolago imajo več strojev, katerih bi si posameznik brez kmečke zadruge ne mogel nabaviti. Prispevki članov za uporabo strojev so še prenizki, kot je ugotovil član nadzorstva.

Poleg vzajemne pomoči se je društvo borilo tudi proti posegu goriške občine na orno zemljo v štandrežu. Člani so izvolili posben obrambni odbor, ki bo nastopal proti načrtu, da bi se mesto širilo tja, kjer bi moral kmet propasti. Ta odbor slovenskih štandreških kmečkih gospodarjev ima prvo dolžnost in pravico nastopati v tej pravdi za domačo zemljo. Gospodarji bi se pa morali vsi združiti v enotno kmečko gospodarsko organizacijo, ki ne bi smela biti privešek te ali one politične skupine, ampak samo slovenska — kmečka!

RAZGOVOR O MANJSINAH

Po vzgledu podobnih sestankov je tudi goriški Center za politične, gospodarske in družbene vede »A Rizzatti« sklical za jutri zvečer ob devetih sestanku v prostorih »Stella matutina«. Na sporedu je diskusija o »Ideološkem in političnem stališču glede narodnih manjšin«. Razgovor bo vodil tržaški pokrajinski tajnik kršćanske demokracije dr. Guido Botteri. Od Slovencev sta povabljeni, da razložita svoje mnenje o položaju slovenske etnične manjšine, dr. Sfiligoj in dr. Sancin. V debato je seveda dovoljen poseg vsem navzočim.

VEDNO SLABŠE

V mestu se govori o vedno slabšem gospodarskem stanju ne le v krogu prizadetih uslužbencev, marveč tudi že v zasebnih razgovorih in na sestankih, ki niso ekonomskega značaja. Minili so tisti časi, ko se je kaka gospodarska kriza nasilno potlačila z vzklíkanjem »sveti Gorici« ali »mestu ob ogroženi meji«; danes je treba gledati bridki stvarnosti v obraz. Kljub temu pa se še najdejo odgovorni ljudje, ki mešajo v isti plačilni kuverti patriotska čustva in mesečno mezdo.

V podgorskih in tržiških tkalnicah je popo'noma brez dela že približno 1600 uslužbencev. V zadnjih štirinajstih dneh so začeli z odpusti in s skrajšanim urnikom tudi v strojnih livarnah SAFOG. Vodstvu obeh velikih podjetij navajata kot vzrok odpustov in krčenja delovnih urnikov pomanjkanje naročil iz inozemstva. Deloma bo to opravičilo držalo; v skladiščih podgorske tkalnice leži baje na tisoče kilometrov neprodanih tkanin. Vprašanje pa je, zakaj?

Nekoliko se more pojasniti ta zastoj iz interpelacije poslanca Zuccalija glede SAFOGA. Poslanec navaja, da je krivo tehnično vodstvo, ki ne zna s kakovostjo izdelkov tekmovali s tovrstnimi podjetji v inozemstvu. Pri nas izdelujejo na primer strojne statve še po zastarelem načinu in so že marsikatero naročilo strojev iz tujine zavrnili. Slaba kakovost blaga nosi tudi delno krivdo za polna skladišča v Podgori.

Goriško industrijo dušijo pa še drugi vzroki. Mnogi industrialci nočejo vlagati kapitala v obrate, ki bi delovali v obmejni mpsu, kar danes seveda ni popo'noma upravičeno. Važneje bi bilo pomisliti na take vrste industrije, ki bi se dopolnjevala z ono preko sosedne meje. Tu je pa dolžnost države, da taksira na pomoč z načrtnim usmerjevanjem industrijskega in gospodarskega razvoja goriške pokrajine, ne pa da se prepuščajo urbanistični načrti pobudem nekaterih skupin, ki imajo za bregom vse kaj drugega kot pa skrb za gospodarski razvoj. Zato gre z goriškim gospodarstvom ne le v industrijskim, vedno ne slabše.

SLIKARSKA RAZSTAVA

V ponedeljek popoldne so odprli v pasazi na Verdijevem korzu umetniško razstavo slik in grafik. Razstavljena so dela solkankega rojaka Vladimira Makuca, ki se je uveljavil ne samo doma v Jugoslaviji, ampak tudi v tujini, kjer je že večkrat uemtnostna kritika ocenila njegova dela kot visoko kvalitetna.

Razstavo prireja goriška občina v zvezi s krajevnim turističnim društvom. Predstavlja pa tudi enega izmed členov za kulturne izmenjave med našo deželo in Slovenijo. Zato ima za goriške Slovence še večji pomen.

K otvoritvi razstave so prišli najvišji predstavniki pokrajine in občine ter kulturnih ustanov, obenem z odličnimi gosti z onkraj meje.

PROMOCIJA

Prejšnji teden je promoviral g. Mirko Primožič z Oslavja za doktorja kmetijskih ved na univerzi v Padovi. Novemu doktorju, ki je obiskoval slovenske srednje šole v Gorici, izrekamo svoje čestitke.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Trinkov koledar za 1965

Te dni je izšel Trinkov koledar za leto 1965. Uredil ga je prof. Rado Bednarik.

Trinkov koledar ima zdaj že tradicijo, in kot se zdi, se je priljubil ljudem, zlasti beneškim Slovincem, katerim je namenjen; tako se vsako leto vrača med nje, vedno z zanimivo in pestro vsebino, tako, ki je ljudem blizu in se nanaša na njihove kraje in njihove razmere.

Poleg običajnega in praktičnega koledarskega dela najdemo v tej drobni knjigi, ki je dejansko nekak letni zbornik o geografiji in zgodovini, pa tudi sedanosti, predvsem pa o ljudeh beneške Slovenije, precej člankov in pesmi, ki morejo zamikati tudi izobraženega bralca, čeprav so napisani v preprostem vsakomur razumljivem jeziku.

V njej je marsikaj, kar tudi izobraženec ni bilo znano. Malokdo je na primer kaj vedel o rezijanskih ljudskih pesmih, ki jih je zbral pred 124 leti pesnik Stanko Vraz, ki je znan med Slovenci po svojem prestopu med ilirce. Leta 1841, ko je potoval po Ziljski dolini, ga je zaneslo tudi v Kanalsko dolino, in tam je našel na neko družino, ki ga je navdušila za rezijanske ljudske pesmi. Čeprav ni imel mnogo denarja, je vseno podaljšal svoje potovanje še za nekaj dni, da je lahko obiskal tudi Režijo in si zapisal, verjetno s pomočjo župnika Odorica Buttola, večje število ljudskih pesmi, nekatere tudi z notami. Dolej pa je bil objavljen le manjši del teh pesmi. Sele v letošnjem zborniku »Slovenski etnograf« je opozoril nanje znani narodopisec Milko Matičetov. Letošnji »Trinkov koledar« poroča, kako je prišel Stanko Vraz do tega, da je zbral pesmi beneških Slovincov.

Urednik zbornika Rado Bednarik je priobčil razpravo »Dva poeta«, namreč dva pesnika duhovnika, Simon Gregorčič in Ivan Trinko. Tudi ta razprava vsebuje mnogo zanimivega tudi za tiste, ki jim je sicer slovenska literarna zgodovina domača, pa niso vedeli za mnoge stike med obema pesnikoma na obeh bregovih Soče. Enako zanimiva je razprava »V Režiji pred 400 leti«, kjer piše nepodpisani avtor na koncu: »Napisano smo povzeli iz dokumentov arhiva v Moznici. Seveda je v njem še marsikaj, kar bi marsikate-

rega slovenskega znanstvenika zanimalo. Podobnega je zelo mnogo v arhivih in muzejih Julijske krajine, posebno v Cedadu in Vidmu, pa tudi drugod. Kar pa skrivajo važnega za Slovane arhivi in muzeji v Benetkah, tega niti ne moremo slutiti.« Tako je izjavil pokojni dr. Lojze Res, ki je živel v Benetkah, a je imel premalo časa da bi preiskal dragocene ostaline. Torej še mnogo dela za mlajše slovenske zgodovinarje.

Naj samo še naštejemo nekatere druge zanimive sestavke v koledarju: »Nekdanja samouprava« ljudstva v Beneški Sloveniji, »Slavja in smrti naše duhovščine v letu 1964«, »Spisi o Ivanu Trinku«, »Trinkova oporoka«, »Naša naselbina v Rusiji«, »Po naši zemlji«, »Zalostni dogodki med prvo svetovno vojno«. Poleg tega vsebuje koledar tudi precej ljudskega blaga, ljudskih zgodb in nekaj pesmi, med njimi Trinkovo »Jenik po krivem«, ki je prvič priobčena. Pesem je precej dolga in Trinko je skušal v njej izraziti bolečino poljskih domoljubov, ki jih je preganjala carska Rusija. Pesem ima 100 verzov in jo je nekoliko korigiral tudi že Simon Gregorčič.

»Trinkov koledar« je tudi bogato ilustriran.

Festival afriške umetnosti

V Genovi so priredili zborovanje za okroglo mizo o črnsko-afriški kulturi in sicer v okviru konference pod naslovom »Tretji svet in svetovna skupnost«. Istočasno so priredili kongres Zveze z ustanovitvijo revije »America Latina«.

Na zborovanju za okroglo mizo o črnsko-afriški kulturi so sklenili, da bodo prirejali od letošnjega aprila naprej vsako drugo leto v Dakarju v Senegalu mednarodni festival afriške umetnosti. Za predsednika festivala je bil izbran senegalski pisatelj Alioune Diop, ki je izjavil, da se bo Afrika na teh festivalih razkrila kot zibelka civilizacij in kultur. Z njimi se bo tudi začela nova doba za Afriko, to je doba njene kulturne neodvisnosti.

Kam gre sovjetska kultura

Hambuški dnevnik »DIE WELT« je objavil obširen dopis svojega moskovskega dopisnika, ki piše, da tudi še v februarju ni postalo jasno, kam meri kultura politika novih gospodarjev v Kremlju. Se vedno ni mogoče jasno odgovoriti na vprašanje, če se pojavljajo možnosti za novo literarno »odtajanje«, če bo ostalo vse pri starem, ale če je pričakovati ostrejšo smer. Dogajajo se prav protislovne stvari. Tako je pred kratkim rapadel list »IZVESTJA« dozdej nedotakljivega kiparja Jevgenija Viktoroviča Vučetiča, ki je bil kot predstavnik »herojsko-monumentalnega sloga« v kiparstvu miljenec vladnih krogov celi dve desetletji. Tako Stalin kot Hruščev sta hvalila njegovo umetnost. Prenagljeni opazovalci so iz članka v »IZVESTJIH« že sklepali, da sta Vučetič in njegova šola padla v nemilost. Te dni se pa ime Vučetiča spet pojavilo v »IZVESTJIH«, vendar to pot brez kritičnih pripomb. Mojster herojske gigantomanije izdeluje zdaj spomenike v Volgogradu, ki jih nameravajo za 20. obletnico konca vojne odkriti na griču Mamaj.

Taka protislovja je opaziti tudi drugje. Nedavno je moskovska »LITERATURNAJA GAZETA« objavila kritiko prvih del Ilije Ehrenburga, v kateri je bilo rečeno, da 73-letni senior moskovskih književnikov boljše revolucije leta 1917 sploh ni razumel, da je gledal na dogodek popačeno, da je pravzaprav »književnik z buržujskim ozadjem« in da se je šele mnogo pozneje naučil bolje razumeti »novi red socializma«. Te dni je pa moskovska revija »JUNOST« napovedala šesto knjigo Ehrenburgovih spominov. Nekateri dosežki knjige - zlasti poglavje o Stalinu - so najvišji partijski krogi ostro kritizirali. In vendar bo zdaj izšla še ta knjiga, iz katere je »JUNOST« že ponatisnila dve poglavji.

Na kongresu književnikov, ki se je vršil v Moskvi v januarju, je prišlo do resnih nasprotij med dosedanjim smerjo po državi podpirane literature in umetnosti ter med liberalnejšimi pisatelji. Kaka nejasnost vlada v tem, dokazuje dejstvo, da so vsesovjetski kongres književnikov rajši preložili na prihodnje leto.

Literarni opazovalci v Moskvi opazujajo tudi na nenavadno objavo v januarski številki revije »JUNOST«. V reviji se je naenkrat pojavilo ime pesnika Bulata Okušave, ki so ga dozdej ignorirali. Okušava kaže namreč po mnenju partijskih kritikov v svojih pesmih premalo optimizma in preveč skepse, vendar pa je med mladino zelo priljubljen.

ODKRITJA V RAVENNI

V Ravenni so odkrili te dni ne daleč od bazilike »Sant'Apollinare in classe« razvaline bazilike »Probi«, ki je najstarejša od ranokrščanskih bazilik na tamkajšnjem ozemlju. Arheologi so tudi že rekonstruirali načrt te starodavne cerkve. Dolga je bila 72 metrov in je bila svoj čas največja tamkajšnja cerkev.

Razvaline bazilike Probi so odkrili na zemljišču, kjer so pred kratkim našli tudi razvaline »San Severo« in še druge, imenovane bazilika »Petriana«. Bazilika »Probi« je bila zgrajena v četrtem stoletju in je bila po nekih starodavnih opisih bogata na mozaikih.

DANTEJEVE PROSLAVE

Uradne proslave sedemstoletnice Dantejevega rojstva v Italiji se bodo začele v aprilu z mednarodnim Dantejevim študijskim kongresom v Firencah. Kongres bo nato dalje zasedal v Veroni, kjer je Dante Alighieri prebil več let v izgnanstvu, in v Ravenni, kjer je leta 1321 umrl.

Napovedana so predavanja, zborovanja in razstave v Rimu, Firencah, Veroni in Ravenni. Radio in televizija sta že začela vrsto oddaj. V vseh italijanskih šolah bodo 22. maj proslavili kot »Dantejev dan«. Pred sto leti, ob šeststoletnici pesnikovega rojstva, so našli v Ravenni v nekem samostanu posmrtno ostanke pesnika. Za letošnje jubilejno leto pa upajo, da bodo našli izvirni rokopis »Božanske komedije«.

Angleški pisatelj Arthur Koestler, znan zlasti po svojem romanu »Mračno opoldne« in ki živi zdaj v Londonu, je objavil nedavno novo knjigo »Akt ustvaritve«.

Te dni pa se je tretjič poročil z neko 39-letno Južno-afričanko.

Še en glas o „MOSTU“

Spoštovani gospod urednik,

28. januarja je Novi list objavil dve kritiki četrte številke »Mosta«. Ker sem na omenjeno revijo naročen in sem vse številke prebral, me je zabolela recenzija nekega O. B.-ja, ki je izšla navedenega dne v vašem časopisu. Predvsem se ne morem strinjati z recenzentovo sodbo, da zadnja številka »Mosta« deluje na bralca v celoti nezanimivo. Podrekovalno razpravo o Pletniku in arhitekturi na Češkem sem na primer z zanimanjem prebral, prav tako Vremčev Povzetek Daimovega predavanja o levem katolicizmu in komunizmu. Tu li ne morem reči, da bi bile nezanimive kritike »Zaškega kulturnega življenja, čeprav o njihovi pravičnosti ne morem soditi.

Ne morem pa se tudi strinjati z recenzentovim mnenjem o Detelovi drami »Prokrust«, ki je tudi izšla v četrti številki »Mosta«. Zdi se mi namreč, da ima Detelova drama več pomenov in je precej komplicirana ter se je ne da odpraviti na tako površen način, kot je to storil O. B. Po mojem je drama najprej antiteza klasičnega mita, potem pa tudi velika ironija, katere glavni akter je Prokrust, nekakšen neživiljenjski mladenič, ki skuša sicer svet izboljšati, a dela to preveč shematično, neizkušeno in tudi večkrat negibno ter zato v krutem svetu kljub temu, da je premagal neke razbojnike, pade v roke bolj prefinjenih mučiteljev in krvnikov, kot so bili oče Skiron ali Sinnis. Prokrust je v svoji tragiki in tudi v svojem večasih papirnatem frazarjenju soroden z vzgojiteljem v Graščini, le da je bolj razvit. Skironov značaj se v drami tudi pregiblje in doživi metamorfozo, saj se Skiron zgrozi nad svojim početjem. Zato je Skiron antipod nepregibnemu »levemu razbojniku« Sinnisu. Kritiki E. Z. je v nasprotju z O. B.-jem plastično orisal še eno razsežnost Detelove drame, te analize nerazumevanja pesniškega sveta,

namreč njeno kritično aktualnost. Detelovi dialogi pa vsi verjetno resda niso zaživel, a je treba upoštevati dejstvo, da gre pravzaprav le za pesnikov krčeviti monolog, ki pa bi na odru verjetno zaživel. Nekateri prizori pa so nad povprečjem, skrbno izdelani in doživeti (začetni prizor, ko prihaja Tezej; pogovori razbojnikov o konkurenciji — spretna satira na sodobno zahodno družbo; groteskni prizor Sinnisa k Prokrustu ob nevihti; pogovor med Atencema in Prokrustom o razbojništvu in pesništvu).

Da se ta drama in ostali »Most« pojmuje tudi drugače, dokazuje končno E. Z.-jeva recenzija iste teme v isti številki vašega časopisa. Resda bi lahko bilo kaj še zanimivejše in tudi tehnično popolnejše (v nekaterih tekstih je veliko pravopisnih in tiskarskih napak), vendar je revija tudi taka, kot je, zanimiva in aktualna in na kar lepem nivoju, ki vzdrži primerjavo z revijami v Jugoslaviji.

Končno pa so te moje pripombe le skromno mnenje in žele samo odpreti še nekatere poglede na »Most« in na Detelovo dramsko delo, a se žele vzdržati vsakršnega zagovarjanja kake dokončne resnice.

R. V., študent umet, akademije, Dunaj

V Ameriki so objavili statistiko svetovne proizvodnje filmov v letu 1964. Svetovna proizvodnja je lani obsegala 1.500 filmov. V Franciji so posneli leta 1964 še 124 filmov, v naslednjih letih je pa proizvodnja začela nazadovati in je znašala lani 91 filmov. Največ filmov so posneli lani na Japonskem, namreč 350, sledita Indija s 300 in Kitajska z 200 filmi. V Združenih državah so lani posneli 150 filmov.

V Evropi je na prvem mestu Italija s 210 filmi.

GOSPODARSTVO

Pravilna krmska mešanica za perutnino

Potrošnik in prodajalec hočeta imeti piščance z rumeno kožo in rumeno mastjo, jajca pa z rumenimi rumenjaki. Na trgu pa nekaj časa tako barvanega blaga ni bilo, temveč vse s samo blede barvo, kar je potrošnike odbijalo. Pomanjkanje rumene barve je zaviselo od krme, skoraj izključno od koruze v krmski mešanici.

V krmskih mešanicah za piščance, pohance in kokoši jajčarice je zelo mnogo koruze, navadno preko 40% celotne teže. Umljivo je, da gledajo mešavci oziroma industrijači močnih krmij tudi na dobiček. Zato pa industrijalec skrbi, da dobi po najnižjih cenah vse sestavine krmskih mešanic. Ker je v mešanicah najvišji odstotek koruze, je za ceno mešanice in tozadevni dobiček najvažnejša cena koruze.

Na trgu imamo v glavnem dve skupini koruznega semena: hibridna koruza ameriškega porekla je cenejša, a je skoraj vsa bolj bele barve, zrno bolj ploskato in zobčato. Evropske sorte, predvsem vse iz rodu rumunske Fokšani in italijanske »Marano vicentino« in še nekaj drugih rodov, so znatno dražje. Imajo bolj okroglo zrno živo-rumene barve, ki meji večkrat že na rdečo. Značilen je prelom zrna: dočim je prelomnica okroglega zrna živa, krhka, skoraj steklena, po te imenujemo celo skupino »steklenke« je pri hibridni koruzi bolj mčnata.

Dosedanje krmljenje piščancev pohanec in nesnic je dokazalo, da dobijo piščan-

ci rumeno kožo in rumeno mast, če dobivajo moko iz koruz steklenk. Enako je tudi z barvo rumenjaka. Krmljenje s koruzo steklenko povzroči, da je rumenjak bolj živo-rumeno barvan. Če pa krmimo zmije hibridne koruze ameriškega porekla, bodo koža, mast in rumenjak blede barve. — V svojih poskusih pa so industrijačji krmskih mešanic ugotovili, da ni potrebno, da bi spadala k skupini steklenk vsa koruza, ki je v mešanici. Spoznali so, da je dovolj, če spada k ti skupini 15% celotne teže mešanice (ne samo težine koruze).

Med navadno barvano steklenko in navadno hibridno koruzo je znatna razlika v ceni. Ta razlika se celo še veča, kar najboljše potrjuje pregled zadevnih cen v teku zadnjih 5 let v Milanu: Dočim je leta 1960 staj stot hibridne koruze 4040 lir, je bila cena za steklenko 5095; razlika je znašala 1055 lir pri stotu. Naslednje leto so bile cene: 4034, 5126 in razlika 1092. V letu 1962: 4150 in 5643, razlika 1493; v letu 1963: 4447 in 6133, razlika 1686. Lansko leto: 4632 in 6432, razlika 1800 lir pri stotu.

Podobno sliko nam nudijo tudi drugi italijanski trgi. — Iz tega sledi, da se koruza steklenka vedno bolj uveljavlja tako za krmljenje perutnine, kakor tudi kot hrano, za polento. Verjetno pa je, da ima koruza steklenka še kakšen drugi dober učinek na živali in ljudi, ki jo uživajo namesto hibridne koruze. Kemične preiskave so ugotovile, da je med obema skupinama v sestavi velika razlika v količini ksantofila in enakovrednih pigmentov, to je barvil: v koruzi steklenki je teh snovi za polovico več kot v hibridnih.

Kaj sledi iz rečenega? Splošno navodilo ostane isto kot do sedaj, to je, da moramo malovredne domače koruzne sorte zamenjati z donosnejšimi hibridi ali s križano koruzo. Nada'je sledi, da moramo vsejati tudi nekoliko koruze steklenke, če redimo piščance oziroma perutnino sploh in zlasti še, če smo prijatelji polente.

Končno si zapomnimo, da je v Italiji najboljše koruza steklenka sorta »Marano vicentino«, s selekcijo katere se je mnogo pečal profesor Maliani in vzgojil par izbranih sort, ki so imenovane po njem.

Kako je z vinom?

Na trgu z vinom vlada mučno mrtvilo. Vina ni mogoče prodati in nič ne pomaga nižanje cen. Tako je splošno stanje v Italiji. Kupujejo samo za tekoče potrebe.

Pri nas je v toliko boljše, da skušajo nekateri vinogradniki prodati svoje vino preko osmic in najetih gostiln. To pa zmorejo le močnejši kmetje, revnejšemu pa nihče ne pomaga. — V Furlaniji je osmic zelo veliko, tudi po 10 jih je v kakšni vasi.

Ustanovljeno je društvo za zaščito znanih izbranih vin. Tudi tu ni nič za revnejšega. Bi bilo, če bi bila kontrola res živa in ne bi pod imenom naših cenjenih vin prodajali tudi druga. To društvo bo zopet koristilo predvsem bogatejšim vinogradnikom, ki si uredijo obrat za prodajo vin v mestih, kjer si bodo s primerno reklamo pridobili odjemalce.

Bolj razveseljivo je, da se je posrečilo zbuditi zanimanje za ustanovitev samostojne vinarske zadruge, ki naj bi zgradila veliko zadružno klet. Vendar so priprave prepočasne. Izrabiti bi morali sedanje prilike in izkoristiti ugodnosti zelenega načrta in podobnih podpornih akcij v korist kmetijstva. — Naš vinogradnik — in tudi najmanjši — ne bi smel stati brezbržen ob strani.

VEDNO MANJ ZAPOSLENIH V KMETIJSTVU

Od 8 na 5 milijonov se je v zadnjih 15 letih znižalo v Italiji število zaposlenih v kmetijstvu. Če bi število padalo enakomerno, bi padlo letno za 200.000. Statistika pa pravi, da se je krčenje števila v kmetijstvu zaposlenih pospešilo posebno v zadnjih letih in tako se je od 1. novembra 1963 do 31. oktobra 1964 zmanjšalo njihovo število kar za 412.000 oseb. Ker pa v Italiji narašča število brezposelnih in ne kaže, da bi bila bližnja bodočnost industrije bolj rožnata, bi smeli pričakovati, da se bo nekoliko zmanjšal beg z dežele; zaustavil pa se tako hitro ne bo, ker je postal prava nalezljiva bolezen.

Jagode in virusna obolenja

V celi Italiji vsadijo letno nad 100 milijonov jagodnih rastlinic, ker se gojenje jagod hitro širi. Ker pa premnogi ne pazijo dovolj na razsadni material, se zelo širijo tudi različna virusna obolenja, ki polagoma uničijo tudi velika jagodišča. — Zato je nujno potrebno uporabljati samo tak razsadni material, ki je bil predhodno razkužen proti vsem virusom. — Danes je mogoče dobiti razkužene rastlinice sort Freja, Gorella, Lihama, Madame Moutot, Granda, Pocahontas, Regina, Souvenir de Charles Machiroux, Surprise de Halles in Talisman.

Kdor hoče razkužene rastlinice, naj se obrne na »Istituto di Coltivazioni arboree«, Firenze.

HRANILNE ALGE

Japonci so se prvi na svetu začeli resno utvarjati z vprašanjem, kako bo s prehrano sveta, če se bo človeštvo tako množilo kot se v zadnjih desetletjih. Ni čudno, da so Japonci v tem oziru prvi, kajti njihova dežela nam jasno kaže, kako bo s človeštvom po nekaj desetletjih. Japonska ima namreč zelo malo rodovitnih površin, ki bi lahko rodile potrebno hrano za prebivalstvo, ki se vedno bolj množi in kjer so ogromne mase ljudi nakopičene bolj na goslo kot kjerkoli drugje na svetu. Zato pa je danes glavno mesto Japonske Tokio največje mesto na svetu in šteje več prebivalstva kot London ali New York.

Japonski strokovnjaki pa pravijo, da čeprav bi v letu 2000 bivalo na svetu 6 milijard ljudi in bi se človeštvo dnevno namnožilo za 125.000 ljudi (isti odstotek množenja kot danes), bi alge rodu »Chlorella« lahko nudile dovolj hrane za vse. Do te trditve so prišli japonski strokovnjaki na podlagi poskusov, katere so v večjem obsegu začeli delati leta 1940 na vseučilišču v Tokiu.

Alge rodu »Chlorella« so enostanična bitja, velikosti 3 do 10 mikronov, živijo v sladki vodi in so zelene barve. Usvajajo sončno energijo in se razvijajo. V 12 urah se začetna masa početrji in v teku enega leta se lahko pridobi iz stalne vode s po-

vršino 1½ ha do 100 ton te snovi: to pomeni, da dobimo iz vsakega m² po 20 kg snovi. Ta snov vsebuje 50% beljakovin (proteinov), 20% maščob, 20% ogljikovih vodikov in 10% soli. Snov je bogata tudi na vitaminih: vitamina A je 500-krat toliko kot v mleku.

Te stvari se berejo in slišijo kot pravljica iz 1001 noči, a s to razliko, da ti podatki odgovarjajo. V letu 1958 so na Japonskem zgradili posebno tovarno, ki je v ti stroki največja na svetu. Tam gojijo alge Chlorelle po takoimenovanem krožnem načinu: velike mehanične lopate mešajo vodo v velikih koritih, kamor polagoma dodajajo kemične snovi, ki služijo za hrano algam, ki potem to hrano spremenijo v človeku dostopno obliko.

Glede pridobivanja hrane v obliki alg imajo danes Japonci prvenstvo. Z istim vprašanjem pa se pečajo tudi drugi narodi in tako imajo Američani — zlasti v Kaliforniji — različna podjetja, ki vzgajajo alge, zaenkrat v krmilne svrhe, saj za človeško hrano Amerikancem ni sile, dokler je izvozijo skoraj toliko, kot je doma porabljeno. Gotovo pa proučujejo alge tudi druge države.

Ni se bati, da bo hrane zmanjkalo, le razdelitev hrane bi morala biti bolj človekoljubna.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

ITALIJANSKI NACIONALISTI

V mestu Gorici se je ustanovil krajevni odsek italijanske nacionalistične stranke. Vanj so stopili vodilni pristaši stare liberalne stranke in nekateri člani Furlanske delovne skupine.

V goriškem odboru so sedeli med drugimi sledeči gospodje.: senator Bombig, profesor A. Venezia in lekarnar Cristofoletti. Enak nacionalistični odbor je že prej obstajal v Trstu, v katerem sta bila vpisana poslanca Suvich in Banelli.

V istrskem glavnem mestu Puli so zborovali istočasno delegati istrske nacionalno-

145. Dr. E. BESEDNJAK

demokratske stranke. Navzoča sta bila tudi poslanca Pesante in Pogatschnig. Sklenili so, da se sprejme program fašistovske stranke, nacionalno-demokratska stranka pa sa razpusti.

Za italijansko nacionalistično stranko je bil lahek posel, ker je bila priljubljena pri Mussoliniju. Fašisti in nacionalisti so se zlili v enotno stranko. Združenje se je sklenilo pod sledečimi pogoji:

1. Stranka nacionalistov se odreče vsakemu političnemu in socialnemu delovanju in se vpiše v celoti v fašistovsko.

2. Nacionalistični sindikati se priklapijo k istovrstnim fašistovskim.

3. Priznava se primerno število zastopnikov v velikem fašistovskem svetu in v drugih strankinih telesih italijanskim nacionalistom.

4. Vsa zastopstva fašistov in nacionalistov v občini, deželi in v parlamentu bodo enotna.

5. Nacionalisti se sprejmejo v narodno obrambo.

Tako so skupaj v eni stranki vsi, ki jim je država in narod prvo in vse. Smemo upati, da bo delovanje vlade odslej še bolj uspešno in plodonosno za državo in državni narod.

Mussolini je imenoval kot člana vrhovnega fašistovskega sveta Maurizia Maraviglio in prvaka italijanskih nacionalistov Federzonija, kateremu je izročil notranje ministrstvo, kar je pomenilo izraz popolnega in brezpogojnega zaupanja.

Za nas Slovence so ti dogodki važni, ker imajo vsi bivši liberalci in nacionalisti v deželi možnost, da stopijo v fašistovsko stranko. Ljudje, za katere smo glasovali in ki so se v marsičem z nami strinjali, so se podvrgli fašistovski disciplini in postali naši sovražniki, je zapisalo naše glasilo.

POMAGAČI?

Razen tega je Mussolini imenoval za Videm posebnega deželnega komisarja v osebi dr. Petra Pisentija. Mussolini je določil za vsako deželo po enega. Ti komisariji so bili nekaki zaupniki prvega ministra in so mu

od časa do časa poročali o položaju v tisti deželi.

Tako poročilo se je vršilo pred kratkim v Rimu. Pisenti je povedal, da pristopajo Slovenci v fašiste in da se na ta način razbija slovenska enotnost na vzhodni meji. Njegova napoved je bila napačna, kajti Slovenci so postajali nasprotno vedno trdnejši.

Komisar Pisenti tudi sicer ni imel srečne roke. Tako je na primer sporočil »Goriški Straži«, da mora list izhajati **dvojezično**, in uporabljati pri tem **iste črke**. In res sem vse članke in novice ter oglase prevedel v italijanščino in dal »Stražo« nalepiti po mestnih ulicah. To je vzbudilo veliko pozornost in okoli lista so se zbirali ljudje v gruclah.

Istočasno sem šel v Trst k prefektu Crispo Moncadi in ga prosil, naj proti krivici v Rimu posreduje. Mož je molčal, a videlo se je, kako ga je stvar prizadela. Minulo je par dni in prišla je brzojavka iz Rima in naznanjala, kako je Mussolini Pisentijev ukaz, ki je veljal za vso Julijsko krajino, razveljavil.

Vlada je imenovala na deželnem odboru v Gorici novega komisarja, in sicer bivšega gerenta mesta Florence komendatorja Nencettija. Jasno je, da ni novi komisar prav nič poznal naše dežele. Gospod Pascoli je pa bil meni nič tebi nič poslan na sprehod.

Prav nič nismo žalovali za gospodom Pascolijem, ki je bil komisar prav žalostne postave. Pod njegovo vlado so vrgli naš jezik iz deželnega odbora ter oropali gluhih otročiče pouka v materinem jeziku. Njegov spomin se zapiše na sramotno stran naše zgodovine.

(Dolje)

»Harry, neko naročilo imam zate. Toda najeti si moraš kočijo. Nočem, da bi dobil moj tajnik v tej vročini pege.«

Te zadnje besede je spregovorila precej odločno in z nekoliko materinskim poudarkom v glasu, tako da se je začutil ubogi Harry ves srečen in je takoj izjavil, da je zadovoljen, da bo imel spet priložnost, da ji služi.

»Toda stvar mora ostati med nama,« je nadaljevala gospa. »Sir Thomas bi nama bil v veliko napotje, in ti veš, kako mi je nadležno njegovo nerganje! Oh, Harry, Harry... povej mi, zakaj morate biti vi moški vedno tako krivični in nasilni? Toda saj tega ti niti ne veš, Harry, kaj ne? Ti si edini človek na zemlji, ki ne pozna teh sramotnih strasti. Tako dober si, tako mil! Ti si zares sposoben biti pravi prijatelj ženske.«

Harry je galantno odgovoril:

»Vi ste tako ljubeznivi z menoj in se vedete do mene kot...«

»...Kot mati,« ga je prekinila lady Vandeleur. »In res sem skušala biti vedno mati zate, Harry. Ali bolje, skoraj kot mati...«, se je smehljaje popravila. »In prav žal mi je, da sem premlada, da bi ti bila lahko zares mati. No, recimo, da sem ti prijateljica, dobra prijateljica...«

Potem je nekoliko počakala in pustila, da so naprave te njene besede pravi učinek na čustvene strune njenega tajnika, vendar pa ne toliko, da bi bil utegnil odgovoriti. Nadaljevala je:

»Vse to nima nič opraviti z zadevo, za katero gre. V moji garderobi, na levi strani, pod mojimi rožnatimi copatami boš našel škatlo za trakove. Vzemi jo in jo odnesi na tale naslov.« Dala mu je listič papirja. »Toda dobro si zapomni, da je ne smeš izročiti drugemu, kot tistemu, ki ti bo dal v zameno pismo poročila, napisano z mojo lastno pisavo. Si razumel? No, ponovi, kar sem ti povedala. Potrebno je, da opraviš to naročilo do pike natančno.«

Harry je ponovil vse, kar mu je naročila; ona pa je hotela še nekaj dodati, a prav takrat je vdrl v sobo general. Bil je ves rdeč v obraz in v roki je držal modistkin račun. Bil je velik in podrobno utemeljen.

»Bodite tako dobri, gospa, in si oglejte malo tale račun,« je kričal. »Za božjo voljo, analizirajte tale majhen dokument. Eh, zdaj razumem, da ste me poročili samo zaradi mojega denarja! Dobro, mislim, da sem morda največja dobičina v vsej vojski, a

■ 3 ■

R. L. STEVENSON

MAHARADŽOV DIAMANT

Zgodba o škatli za trakove

kakor resnično me je Bog ustvaril, hočem, da končate s tem vaših pogubnim zapravljanjem!«

Lady Vandeleur pa je obrnjena k svojemu tajniku nadljevala, kakor da ni nič:

»Torej si razumel, gospod Harry, kaj moraš storiti. Upam, da boš hitro opravil moje naročilo.«

»Stoj!« je zavpil general in se obrnil k Harryju. »Prej bova bova še midva spregovorila.«

Nato je dejal obrnjen k lady Vandeleur: »No, za kakšno naročilo pa gre? Če ima tale tu še samo za nohet časti v sebi, bi mu moralo biti pod čast, da še ostane v tej hiši in vleče plačo za take skrivnostne usluge. Kakšno naročilo ste mu dali? In zakaj, strela, se vam tako mudi, da ga pošljete proč?«

»Če se ne motim, mi imate nekaj povedati,« je odgovorila ona popolnoma mirno.

»Naročila, naročila!« je rjovel general. »Nikar me ne skušajte prevariti, ker danes sem strašno slabe volje. Za kakšno naročilo gre?«

»Če že ravno vztrajate, kot vdim, pri tem, da mora biti vaša služina navzoča pri najinih ponižujočih diskusijah, bo bolje, da rečem gospodu Harryju, naj sede in poslušaj ali ne?« je rekla ona. »...Torej, Harry, zdaj lahko greš. Upam, da se boš spominjal tega, kar si slišal v tej sobi. To ti bo koristilo v bodoče.«

Harry je odšel, in ko je naglo odhajal po stopnicah navzdol, je še vedno slišal grmeči in besni generalov glas in kako ga je lady Vandeleur z mirnim tonom zavračala. Vsak njegov napad je odbila s svojimi hladnimi in duhovitim odgovori.

(dalje)

ŽENA IN DOM

Moda za vas

Kako naj se oblečem za spomladne in poletne izlete v gore, da bom primerno in praktično oblečena, ne da bi vlačila s seboj odvečno robo, in da tudi ne bom preveč skregana z modo? Naj še omenim, da se mislim ustaviti z možem v gorah (ne v mondanih hotelih) dalje časa in tam prebiti počitnice.

M. D.

Ko se odpravljamo v hribe, moramo vedno pomisliti na to, da je v gorah tudi v poletnih mesecih rado hladno. Zato v našem nahrbtniku ne smeta manjkati topel pulover in vetrni jopič. Modna pravila tu ne gre kdo ve kaj upoštevati, saj gremo v hribe prav zato, da se sprostimo in otresemo mestnih pravil. Predvsem praktičnost, kot sama pravite. Torej, poleg omenjenega puloverja in jopiča vzemimo s seboj še dolge hlače iz volnenega gabardena (še bolj pripravne za hojo in tudi zelo moderne so), hlamudračice, to so tričetrtinske hlače iz črtastega hlamudračice, to so tričetrtinske hlače iz črtastega zameta, ki jih nosimo z barvastimi dokolenkami; za tople ure pa kratke hlače ali športno krilo z globoko gubo, da nas ne bo oviralo pri hoji.

Letos — verjetno ste že to opazila v raznih modnih revijah — so v modi hlačna krila, ki nam dopuščajo popolno svobodo gibov, in so kot nalašč za sprehode v hribih. Sedaj pa pridejo na vrsto še bluže iz lahkega, volnenega blaga, in prav tu ter pri rutah se naša fantazija lahko razbohoti; v gorah in ob morju se ni treba držati umerjenih tonov. Se na kratke tanke volnene nogavice in na primerno obutev ne smemo pozabiti, ker sicer od sprehodov ne bomo imeli pravega užitka.

MM

Razgovor med nami

Spoštovano uredništvo Novega lista!

Že dalj časa je, odkar odlašam, pisati Vam en par vrstic, kar se tiče rubrike Novega lista »Žena in dom«. Včasih so v njej zelo lepi in poučni sestavki.

Vse pride na vrsto: moda, za lepe oči, o lepem vedenju, o šminkanju itd. Samo na kmečko ženo se nobeden nikdar ne spomni. Urednica, kakor se vidi v časopisu, je zelo inteligentna. Ravno zato bi morala včasih napisati vsaj kakšen majhen sestavek, tudi kar se tiče kmečke žene.

Jaz sem kmečka žena, pri Gorici doma, in sem skoro vsako jutro na goriškem trgu. Tako vidim, kako prihajajo kmetice od vse strani, iz Standreža, peš z vozički iz Steverjana, s kolesi in motorini. Posebno mlade žene in dekleta so zelo lepe, belordeče barve (kože), ker jih osveži jutranji mrzli zrak. Mislim da, to je najboljše sredstvo in krema za lepo kožo. In najcenejše.

Doma ali v »brajdi« cel dan trdo delamo, pozno v noč pa šivamo in pletemo, zvečer pa prav trdno zaspiamo. Nikdar ne rabimo uspavalnih sredstev. Vstati je pa treba, še preden se zdani. Za plačilo smo še zelo malo spoštovane.

Morda se Vam bo čudno zdelo tale pismo, ampak pišem zato in prosim, da bi kaj upoštevali tudi »kmečki stan«. Ne prosim le od moje strani, ampak se to sliši mars'k'.

Z odličnim spoštovanjem

M. E.

OBVESTILI KMETOVAVCEM!

S ponedeljkom 8. t. m. se je začelo z razdeljevanjem semenkega krompirja za kmetovavce tržaške pokrajine, ki so ga predčasno naročili.

Za zainteresiranci lahko dvignejo naročen semenški krompir z nakazilom, ki ga je izdala Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo, v skladišču Kmetijskega konzorcija, ulica Milano 13, od 9. do 12. ure.

♦ ♦ ♦

Ker je možno, da bo zopet nakazana potrebna vsota v prid kmetijske mehanizacije, je pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo pričelo ponovno sprejemati prošnje za odobritev prispevka za nakup kmetijskih strojev in orodij.

Prošnje se sprejemajo na sedežu pokrajinskega kmetijskega nadzorništva v TRSTU, Ulica Ghega 6/1, vsak dan od 9. do 13. ure.

Draga gospa, zelo sem vesela, da ste se oglasila v imenu kmečkih žena v tej naši rubriki, saj ste nam tako dala prijetno priznanje, da Vas naš ktiček zanima in da berete naš list. Rada Vam obljubim, da bo v eni prihodnjih števil na vrsti tudi kaj za kmečko ženo; sicer pa nam lahko vse same zastavite kako vprašanje, saj so prav zato tu »Razgovori med nami«.

Že leto dni sem poročena in sem prav srečna. Moti me le to, da moj mož še vedno noče sežgati svečnje pisem, ki so mu jih pisale razne njegove nekdanje »prijateljice«. Pravi, da jih ima za spomin in da ne vidi v tem nič hudega. Nekajkrat sva se že sporekla zaradi tega. Kaj naj storim? Jih naj sežgem jaz sama?

S. B.

Prvo pravilo za ženo naj bo, da ne sme stikati po moževih papirjih, kaj šele, da bi jih uničevala in zažigala. Ko mu ne bo več do spominov svojih nekdanjih prijateljic, bo pisma že sam spravil proč.

Ali naj odpustim fantu, ki me je zapustil in hodil eno leto z drugo, zdaj pa se mi hoče spet približati in se dela, da mu je žal? Pravi, da ga je »ona« premotila.

Milena

Ce misliš, da se samo dela, da mu je žal, potem ga lepo na kratko odslovi; če pa ti je mnogo do njega, imaš edinstveno priložnost, da ga postaviš ob zid in prisiliš, da se enkrat za vselej izreče.

Kaj naj pripravim ob neletjah za mrzlo večerjo za vso družino, ker gremo ali na sprehod ali v primeru slabe ga vremena v kino ali v gledališče in po povratku nimam več časa in riti volje, da bi še kuharila. Rada pa bi, da družina zaradi tega ne bi bila prikrajšana.

Mati

Ce se nočete vedno zateči k običajnim narezkom ali kranjskim klobasam, potem morate že opoldne pripraviti kaj za večerjo. Specite recimo kos mladega prašička; toplega skoraj ne moremo jesti, hladen pa je izvrsten s hrenom ali gorčico. Prav tako lahko dopolnite skuhate večjo ribo, jo položite na krožnik, polijete s svežim oljem, okrasite s peteršiljem in majonezo ter shranite za večerjo.

MARTINA

S TRŽAŠKEGA

NOVI POKRAJINSKI ODBOR V TRSTU

V Trstu je bil v sredo, drugi dan zasedanja novega pokrajinskega sveta, izvoljen pri drugem glasanju novi pokrajinski odbor. Predsednik je dr. Savona (KD).

Na prvi seji je prišlo do živahnega besednega spopada med predstavnikom Slov. skupnosti D. Legišem in nekim misovskim predstavnikom, ki je hotel žaliti Slovence. D. Legiša je podal ostavko kot pokrajinski svetovavec, ker je bil izvoljen za nabrežinskega župana.

BARKOVLJE

Prosvetno društvo v Barkovljah bo priredilo v soboto 13. februarja družabni večer. Združen bo z razstavo in pokušnjo domačih vin. Posebna strokovna komisija bo ocenila in nagradila najboljše vina. Na večeru bodo imeli gostje na razpolago tudi srbske specialitete in tudi prašiček se bo vrtel na ražnju za vse sladokusce. Če želite preživeti vesele pustni večer, kar pridite!

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO

bo priredilo

PLANINSKO PREDAVANJE Z DIAPOZITIVI

Dr. Rafka Dolharja

o

«SMUČARSKEM ALPINIZMU V NAŠIH

IN TUJH GORAH»

Predavanje bo v dvorani Kulturnega doma 15. februarja ob 20.20 uri

Županov govor

(Nadaljevanje s 4. strani)

padate večini ali opoziciji, kateri kot v vsakem demokratičnem zboru pripada važna in nenadomestljiva naloga, da nadzoruje in in spodbuja vladajočo večino, s prepričanjem torej, da boste prav vsi vložili vse svoje najboljšie sile za dobro upravljanje občine.

Dovolite, da na koncu naslovim poseben pozdrav vsemu našemu prebivalstvu, tako slovenskemu kot italijanskemu. Topel pozdrav naj gre delavcem, obrtnikom, kmečkemu življu, podjetnikom, vzgojiteljem, dušnim pastirjem, izobražencem in vsem, ki v naši občini delujejo za dobrobit in napredek družbe.

Uprava, katere vodstvo zdaj prevzemam, bo po svoji strani skušala, da ne bo razočarala pričakovanja občanov in se bo trudila, da izpolni vso svojo dolžnost. To je obljuba in hkrati naša obveza.

Spoštovani svetovalci!

Mislim, da vsakdo od nas, kakršenkoli naj bo njegov ideološki izvor in katerikoli naj bodo politični cilji, ki so pripomogli, da je postal član tega demokratičnega zbora, mislim, da se vsakdo pripravlja na izvrševanje svojega mandata tako, kot mu veleval njegova vest, z vso resnostjo in s pripravljenostjo na žrtve. Na ta način bo tolmачil voljo, pričakovanja in potrebe naših občanov in hkrati doprinesel svoj skromen delež za uresničitev idealov svobode, pravičnosti in družbenega napredka, za kar je toliko sinov tudi naše občine, vselej in zlasti v slavni dobi Rezistence, žrtvovalo svoja življenja.

Spoštovani svetovalci in kolegi!

V tem duhu in s temi perspektivami nameravam izpolnjevati mandat, ki ste mi ga danes zaupali, z edinim namenom da se tudi s pomočjo moje skromne osebe izvede obvezujoč in napreden program v korist vsega našega prebivalstva.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Predstave v Kulturnem domu

Marcel Achard

LIPE ZA LUNO

komedija v treh dejanjih

PREMIERA:

v petek, 12. februarja 1965 oz 20.30 uri (premierski abonma)

PONOVITVE:

v soboto, 13. februarja ob 20.30 (abonma I. ponovitve), v torek 16. februarja ob 20.30 (abonma red A), v sredo, 17. februarja ob 20.30 uri, v četrtek, 18. februarja ob 20.30 uri (abonma red B), v torek, 23. februarja ob 20.30 uri, v sredo, 24. februarja ob 20.30 uri, v četrtek 25. februarja ob 20.30 uri, v soboto, 27. februarja ob 20.30 uri, v nedeljo, 28. februarja ob 16. uri (abonma I. popoldanski in II. popoldanski).

V nedeljo, 14. februarja ob 16. uri

v LJUDSKEM DOMU pri Sv. Barbari

Angelo Beolco - Ruzante

LA MOSCHETA

Drama Slovenskega Narodnega Gledališča iz Ljubljane bo gostovala v TRSTU 20. in 21. februarja

Prodaja vstopnic vsak dan od 11. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma

271. Med tem ko je McTaggart brcal in suval, da bi se znebil Barejevih zob, je Nepeesa stekla na prosto. Hladen zrak jo je poživil in ne da bi pomislila, kje naj išče rešitev, je stekla po snegu proti gozdu. Se preden so jo utegnili zakriti prva debla, je stopil na prag tudi šepajoči McTaggart. Videl je, kam je zbežala.

272. Z zmagošlavnim krikom je stekel čez jaso za njo. Čeprav ga je bil Baree močno ugriznil, ni čutil bolečin. Vedel je, da Nepeesa ne more bežati daleč. Videl jo je, kako onemoglo cmahuje med drevesi. S podvojeno hitrostjo je stekel za njo. Ko je prišel do roba gozda, se je tudi Baree priplazil čez prag Pierrotove hiše.

273. Celjusti so mu krvavele od McTaggartovih brc. Prav na sredi med ušesi se mu je črnila osmojena dlaka. Tam ga je oprasnila McTaggartova krogla. Če bi trgovec meril le za centimeter niže, bi bil ubil Bareeja. Taso pa ga je omamila in za nekaj časa ohromila. Sedaj pa se je Baree že lahko premikal. Počasi je hodil po McTaggartovi sledi.

274. Nepeesa je vedela, da se ne more rešiti. In vendar je tekla dalje, v smeri proti jezercu, v katerega je bila pomladi pahnila trgovca. Sredi poti je zavila na desno, tja, kjer se je v globokem prepadu začel kanjon Plavega Peresa. Na robu prepada je obstala, kakor da se obotavlja. Zasišla je McTaggartove korake.

275. Se enkrat je pogledala v globino. Petdeset metrov pod njo je bučala čez skale voda, ki ni zmrznila niti v najhujšem mrazu. Voda je bila grozeče temna, saj v prepad nikoli ni posijalo sonce. Nepeesa je vedela, da za tistega, ki se vrže v globino, ni rešitve. Ni se ba'la. Obrnila se je in še enkrat pogledala McTaggarta.

276. Kot da bi ji pogled na tega krutega zločinca dal moči za njeno strašno odločitev, se je odločno nagnila nad strmino. Iz njenih priprtih usten se ni izvil krik strahu ali stoka žalosti. Z materinim imenom na ustnicah se je vrgla v globino. Veter je vzvalovil njene lase in jo ovil vanje kakor v mrtvaški prt.